

Michał Wojciechowski, *Apokalipsa Świętego Jana. Objawienie, a nie tajemnica. Wstęp, przekład z oryginału, komentarz, Nowy Komentarz Biblijny Nowy Testament t. XX*, Edycja Świętego Pawła, Częstochowa 2012, ss. 502.

Publikacja kompletnego komentarza egzegetycznego do Apokalipsy św. Jana w języku polskim stanowi ważne wydarzenie w polskim środowisku biblijnym. Jeżeli autorem jest uznany autorytet w zakresie biblistyki, znawca kultury i literatury hellenistycznej można spodziewać się publikacji bardzo wartościowej. Komentarz prof. Michała Wojciechowskiego został wydany w prestiżowej serii komentarzy biblijnych *Nowy Komentarz Biblijny* przez Edycję Świętego Pawła w Częstochowie w roku 2012. Autor jest profesorem i kierownikiem Katedry Teologii Biblijnej na Wydziale Teologii Uniwersytetu Warmińsko-Mazurskiego w Olsztynie.

Publikacja zawiera następujące części główne: wstęp; tekst i komentarz; bibliografia ogólna; indeks autorów; indeks tekstów biblijnych; indeks tekstów pozabiblijnych.

We wstępie (s. 35–90) autor w sposób bardzo wszechstronny wprowadza Czytelnika w skomplikowaną problematykę Apokalipsy św. Jana. Omawia jej zawartość, kwestię tytułu oraz źródła tekstu oryginalnego i najstarsze przekłady. W sposób bardzo rzeczowy prezentuje następnie możliwe etapy powstania księgi, wpływy zewnętrzne, skomplikowane kwestie jej autorstwa, daty, kontekstu powstania i adresatów. M. Wojciechowski prezentuje niezwykle wartościowe informacje naukowe na temat cech literackich Apokalipsy. Omawia problematykę języka i stylu Ap, gatunku literackiego w Ap, strukturę Ap i jej złożoną symbolikę. Osobny rozdział poświęcony został *Listom do siedmiu Kościołów*. Porusza także kwestie kanoniczności księgi i dziejów interpretacji. Część wstępną zamyka rozbudowane wprowadzenie w teologię Ap (s. 80–90). Omawia tu następujące tematy: Bóg, Chrystus, pneumatologia i Trójca, eklezjologia, etyka chrześcijańska i życie chrześcijańskie, polityka, soteriologia i eschatologia. Część wstępną należy ocenić bardzo wysoko. Autor odnosi się do najnowszych publikacji. W sposób zrozumiały wyjaśnia trudne kwestie literackie i historyczne.

Najobszerniejszą część publikacji stanowi komentarz egzegetyczno-teologiczny (s. 91–403). Został on podzielony na siedem nienumerowanych części oraz czterdzieści trzy rozdziały odpowiadające układowi treści Ap. Układ poszczególnych rozdziałów jest niezwykle przejrzysty. Autor opiera się na jednolitym schemacie. Najpierw prezentuje autorskie tłumaczenie fragmentu tekstu, który poddany zostanie interpretacji. Tłumaczenie to zawiera krótki komentarz prezentujący problemy z zakresu krytyki tekstu oraz związane z trudnościami w przekładzie na język polski. Po

krytycznej prezentacji tłumaczenia tekstu następuje właściwy komentarz obejmujący trzy stałe punkty: zagadnienia literackie; egzegezę poszczególnych wersetów oraz przesłanie. Każdy z rozdziałów kończy się spisem odpowiedniej bibliografii szczegółowej w układzie alfabetycznym. W sumie więc każda z wyszczególnionych jednostek literackich jest omówiona w sposób bardzo wyczerpujący.

Egzegeza tekstu Ap prowadzona jest na najwyższym poziomie merytorycznym. Autor podejmuje wszystkie trudne kwestie. Wielokrotnie prezentuje syntetycznie całą różnorodność opinii na konkretny temat. Jednocześnie proponuje własne, autorskie interpretacje opierając je na doskonałej znajomości Biblii oraz szeroko rozumianej starożytnej literatury pozabiblijnej. Bardzo wysoko należy ocenić także krótkie podsumowania komentarza poszczególnych fragmentów Ap (= przesłanie). Tu właśnie widoczna jest wielka dojrzałość teologiczna M. Wojciechowskiego. Opracowanie prof. M. Wojciechowskiego bardzo pozytywnie wyróżnia wielką wrażliwość na typowe dla Ap niuanse teologiczne oraz ich znaczenie praktyczne także w perspektywie eklezjalnej. Prof. Wojciechowski napisał komentarz, który nie tylko pomaga zrozumieć trudne treści Ap, ale posiada także duży potencjał teologiczno-praktyczny.

Duży walor komentarza stanowi prezentacja obszernej bibliografii ogólnej (s. 405–449). Zawarto w niej: główne teksty źródłowe; komentarze starożytne wraz ich omówieniami; komentarze i przekłady współczesne; opracowania ogólne; opracowania do Ap 1–3; opracowania dotyczące dziejów interpretacji oraz mówiące o przesłaniu Ap. Wysoki poziom merytoryczny komentarz potwierdza obecność indeksów: autorów (s. 451–459); tekstów biblijnych (s. 461–483) i pozabiblijnych (s. 485–497). Ich przygotowanie wymaga wielkiego nakładu pracy, ułatwia jednak niezwykle korzystanie z komentarza.

Ogólna ocena komentarza jest bardzo wysoka. Osobiście uważam, że komentarz ten nie odbiega w niczym od najbardziej prestiżowych całościowych opracowań obcojęzycznych Ap (Aune, Prigent, Osborne, Beale, Mounce, Biguzzi, Müller, Giesen i in.), a wiele z nich przewyższa zarówno pod względem poziomu merytorycznego jak i dojrzałości prezentowanych opinii teologicznych. Publikacja ta, podobnie jak wiele publikacji wybitnych autorów w naszym kraju, posiada jeden „mankament”. Jest napisana w języku polskim, a bariera językowa z pewnością utrudni dotarcie do tej bardzo wartościowej pozycji szerokiej rzeszy egzegetów, teologów i studentów biblistyki z innych krajów i nie tylko europejskich. Może zatem nadchodzi właściwy moment, by pomyśleć o przekładzie komentarza na inne języki. Wszystkim tym, którzy mają zaszczyt posługiwać się językiem polskim warto pogratulować możliwości korzystania z wybitnych opracowań biblijnych, do których z całą pewnością należy komentarz prof. Michała Wojciechowskiego do Apokalipsy św. Jana.

Ks. Marek Karczewski